

De iurisprudencia et iure publico

JOG- ÉS POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRAT
JOURNAL OF LEGAL AND POLITICAL SCIENCES

2024.

XV. évfolyam / Vol. XV

2. szám / No. 2

Főszerkesztő / Editor-in-Chief

PACZOLAY Péter

Társszerkesztők / Editors

BALÁSSY Ádám Miklós, FEJES Zsuzsanna, KOVÁCS Endre Miklós,
KÖNCZÖL Miklós, TÓTH J. Zoltán

Nemzetközi Tanácsadó Testület /
International Advisory Board

Dalibor ĐUKIĆ, Kateřina FRUMAROVÁ,
Ján ŠKROBÁK, Aleksandra SYRYT.

Kiadja a

Magyar Jog- és Államtudományi Társaság

Publishing

Hungarian Association of Law and Political Sciences

HU ISSN 1789-0446

ELŐSZÓ / PREFACE

AMBRUS István

A Mészáros Ádám emlékpályázatról ..... - 1 -

TANULMÁNYOK / ARTICLES

BREZNYÁN Gergő András

A gyermekkor és kóros elmeállapot társtettségét felbontó jellegének vizsgálata a bírói gyakorlat tükrében ..... - 2 -

HORVÁTH Csaba

A túllépés szabályozásának hiányosságai a felbujtás körében ..... - 15 -

KOVÁCS Lili

Dogmatika és jogalkalmazás – gondolatok a tettesi és részesi cselekmények elhatárolásáról a költségvetési csalás bűncselekményénél ..... - 32 -

LÁSZLÓ Balázs

A hazai bűncselekmény-fogalmak a Csemegi-kódex koráig ..... - 46 -

SZAKMÁRY Péter

Az elfogási jog kérdései, különös figyelemmel a jogos védelem jogintézményével való kapcsolatra ..... - 57 -

Kovács Lili
Hajdúszoboszlói Járási Ügyészség
ügyészségi fogalmazó

XV. évfolyam | Vol. XV
2024/2. szám | No. 2/2024
Tanulmány | Article
www.mjat.hu

**Dogmatika és jogalkalmazás –
gondolatok a tettesi és részesi cselekmények elhatárolásáról a költségvetési csalás
bűncselekményénél***

ABSTRACT

The accurate differentiation between the categories of perpetrators not only gives rise to significant questions pertaining to the fundamental tenets of criminal law theory, but can also have numerous substantive and procedural consequences, which inevitably arise in practice. Furthermore, it is of particular importance to identify the appropriate category and to accurately classify the conduct of the perpetrator(s), as this is the foundation for determining whether the given act falls within the legal unit of the offence of budgetary fraud.

Thus, in my study I examine and present the main features of being accomplice to a criminal offence from the perspective of criminal law dogmatics, and the aspects of its differentiation from the quality of being a principal, a coactor and a covert offender. Subsequently, this article discusses the relationship between the categories of perpetrators and the cumulative qualification, and also briefly addresses the subjective factors of the issue, which are perhaps the most fundamental and uncertain variables in this matter.

KEYWORDS: *Criminal law dogmatics, perpetrators, accomplices, covert offenders, budgetary fraud*

---

* Ezen pályamunka a Magyar Jog- és Államtudományi Társaság és a Mészáros Ádám Emlékbizottság által Mészáros Ádám emlékére, 2024. január 13-án meghirdetett tudományos pályázat keretében készült.

Bevezetés

„Mert vétkesek közt cinkos aki néma ...” olvashatjuk Babits Mihály, poeta doctus, *Jónás könyve* című elbeszélő költeményében. A mára már szállóigévé vált idézet mögöttes jelentéstartalomtól független is kitűnően érzékelteti a jelen tanulmány által vizsgálni kívánt kérdéskör fontosságát, valamint komplex természetét.

„Amíg a bűncselekmény egyetlen elkövető tevékenységének eredménye, addig nem adódik különösebb probléma. Amint azonban a deliktum létrehozásában több személy vesz részt, számos dilemma merül fel. Így annak meghatározása, hogy melyiküknek mekkora szerepe volt a bűncselekmény létrejöttében, ehhez képest melyikük tekinthető tettesnek (bűnszerzőnek) avagy részesnek (segédnek). Évszázadokon keresztül rengeteg elméleti küzdelem, vita formálta a büntető-jogtudomány e csekélynek semmiképp sem nevezhető területét. Mindazonáltal napjainkban sem fér kétség annak a már axióma szintű megállapítás igazságához, hogy az elkövetőkkel kapcsolatos elméletek kérdése a büntetőjog legtövisesebb ágainak egyike [Chauveau – Hélie (1887)].”¹ Ezen ág legszúrósabb tövisének, pedig megglátásom szerint a költségvetési csalás elkövetőinek – a magatartásuk szerinti – megfelelő kategóriába történő besorolásához köthető elvi tételek, illetőleg problémák tekinthetőek. Azt is mondhatnánk, hogy a tettesi és részesi, illetőleg közvetett tettesi minőség elhatárolásában tipikusan és általában alkalmazott szempontok, körülmények hatványozott súllyal érvényesülnek a költségvetési csalás vizsgálatánál.

Az elkövetői alakzatok helyes beazonosítása azontúl, hogy alapvető büntető jogelméleti kérdéseket érint, még számtalan – a gyakorlatban is elkerülhetetlenül megmutatkozó – anyagi és eljárásjogi következménnyel járhat. Így például a Büntető Törvénykönyv² 82.§-ban foglalt, a büntetés enyhítésére vonatkozó rendelkezések között külön, a bűnszegédi minőségben való elkövetésre vonatkozó szabállyal találkozhatunk, mely még enyhébb büntetés kiszabására ad lehetőséget.³ Ezenfelül azért is bír kiemelt jelentőséggel a megfelelő elkövetői alakzat felismerése, illetőleg az elkövető(k) magatartásának – jelen vizsgálat szempontjából történő – helyes minősítése, mert ennek függvényében állapítható meg, hogy az adott cselekmény a költségvetési csalás törvényi egységének keretébe illeszkedik-e. A Kúria ugyanis – az azóta egyébként többszörösen is megerősített – EBH 2019.B.6. számú eseti döntésében kimondta,⁴ hogy a részesként elkövetett költségvetési csalási cselekmény mint tényálláson kívüli magatartás nem vonható a tettesként elkövetett cselekménnyel törvényi egységbe. A részesi magatartások is csak akkor alkotnak törvényi egységet, ha azonos tettes cselekményeihez kapcsolódnak; ha ugyanis a részes különböző tettesek által elkövetett alapcselekményhez fűződően követte el a költségvetési csalást, a részesi cselekmények rendbelisége a tettesi alapcselekményhez igazodik. A bűncselekményi egység lehatárolásának kérdése, azaz, hogy milyen rész-cselekmények tartoznak még az adott történeti eseménysorozatba, pedig számtalan okból kifolyólag rendelkezik esszenciális jelentőséggel. Így többek között a jogerőhatás problematikája; a kétszeres eljárás tilalma; valamint az ítélt dolog védelme tekintetében, de a büntetés kiszabás körében is hangsúlyos tényező lehet. Mindemelllett az állami büntetőigény érvényesítését is az elkövetői minőség lehető legpontosabb meghatározása szolgálja, illetőleg segítheti az elkövetők felelősségre vonását is, hiszen a költségvetést károsító bűncselekmények esetében általánosságban elmondható, hogy az elkövetés módja, valamint a különböző gazdasági tevékenységek szerteágazó és komplex jogi és közgazdasági szabályozási

---

¹ Mészáros, Ádám: *A tettesség – részesség tanának elméleti és gyakorlati kérdései*, Doktori értekezés tézisei, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2007. 3.

² 2012. évi törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban Btk.)

³ a Btk. 82.§ (4) bekezdése értelmében: „Kísérlet vagy bűnszegély esetében, ha a (2) bekezdés alapján kiszabható büntetés is túl szigorú lenne, a büntetést a (2) bekezdés soron következő pontja alapján lehet kiszabni.”

⁴ Illetőleg gondolta tovább a BH 2015.178. számú döntésében már kifejtetteket, mely értelmében; „Törvényi egységet csak törvényi tényálláson belüli magatartás, tehát tettesi cselekmény teremt. Ezért bűnrészességre – mint tényálláson kívüli magatartásra – törvényi egységet alapozni nem lehet.”

környezete, illetve ezen bűncselekmények megvalósításának szervezettsége miatt, számos alkalommal kihívást jelenthet a valódi „bűnszerző”⁵ beazonosítása és felelősségre vonása.

Figyelembe véve a fentebb írtakat úgy gondolom elmondható, hogy több faktor is nehezíti a bíróságok dolgát a költségvetést károsító cselekményekkel kapcsolatos ügyekben történő ítélezésben, melynek eredményeként a joggyakorlat egységesítése is szükségszerűen bonyolultabbá válik. Ebből adódóan esszenciális, hogy a büntetőjog-tudomány által lefektetett dogmatikai tételek a hatályos szabályozással összeolvasva olyan letisztult képet alkossanak, mely képes lehet a gyakorlat számára egyszerre kiindulópontként és iránymutatásként is szolgálni, ezzel hozzájárulva az egységes ítélezési gyakorlat megerősítéséhez.

Így hát dolgozatomban a büntetőjog dogmatika felől megközelítve a részesség legfőbb jellemzőit, valamint annak a (társ)tettesi és közvetett tettesi minőségtől való elhatárolásának szempontjait kívánom megvizsgálni és bemutatni, illetőleg szeretnék röviden kitérni az elkövetői minőség és a halmazati minősítés összefüggéseire is. Ezek után pedig az alanyi oldalt külön kiemelve szeretném megközelíteni a kérdéskört, ugyanis a szubjektív tényezők talán a legelemibb és egyben legbizonytalanabb változói is az elkövetői minőséget meghatározó egyenletünknek. Hiszen önmagában a személyes tulajdonságok, illetve a szubjektum eldöntheti, hogy egy elkövető esetén részesről, (társ)tettesről, közvetett tettesről, vagy akár – büntethetlenség okán – egyikről sem beszélhetünk.

I. A költségvetési csalásról

A fentebb felvázolt értekezés megkezdése előtt azonban érdemes lehet még néhány bekezdés erejéig kitérni magára, a költségvetési csalás bűncselekményére is, hiszen ez – úgy vélem – elengedhetetlen e bűncselekmény sajátosságainak és a vonatkozó bírói gyakorlat által kimunkált elvi tételek, valamint az elkövetői minőség megállapításában szerepet játszó kritériumok közötti viszonyrendszer, illetőleg összefüggések megértéséhez.

A költségvetési csalás tényállásának megalkotására, az állami bevételek és kiadások büntetőjogi védelmének újra szabályozásakor került sor,⁶ és egy módosító törvény 2012. január 1. napjától kezdődő hatállyal iktatta „új bűncselekményként” még a korábbi Btk. 310.§-ába.⁷ Jelenleg hatályos büntetőkódexünk pedig lényegében változatlan szöveggel vette ezt át.⁸ A jogalkotó szándéka minden bizonnyal egy, a korábbi túlzottan részletező szabályozás helyett egy absztraktabb és ezáltal „használhatóbb” tényállás létrehozása volt.¹⁰ A törvényhozó tehát azt tűzte ki céljául, hogy a költségvetéseket védő bűncselekmények közvetlen jogi tárgyát (adó, vám, jövedék stb.) és az annak sérelmét jelentő elkövetési magatartásokat – pl. adókötelezettség megállapítása szempontjából jelentős tényre, adatra vonatkozó valótlan tartalmú nyilatkozat tétele – magasabb, általánosított formában állítsa a védelem középpontjába, és az elkövetési magatartásokat a lehető legabsztraktabb módon fogalmazza meg. Ezt a megoldást találta alkalmasnak arra, hogy kiiktasson bizonyos „kiskapukat”, visszaélési lehetőségeket az elkövetők oldaláról, s ezáltal fokozza a védelem hatékonyságát.¹¹

A költségvetési csalás így megalkotott tényállása számos korábbi bűncselekményt olvasztott magába, így többek között a korábbi bevételecsökkenést eredményező tényállásokat, ide sorolható: az adócsalás, a munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás, a visszaélés jövedékkel, csempészet, az áfára elkövetett csalás. Kiadási oldalon pedig: a jogosulatlan gazdasági előny megszerzését, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértését; illetve a csalás minden olyan esetét, mely a

⁵ A tettesség és részesség mai fogalmának XIX. századi kialakulását megelőzően, az elfogadott nézet a *bűnszerző* (auctor) és a *bűnsegéd* (socius) között tett különbséget. – lásd: CSEMÁNÉ Váradi Erika – GÖRGÉNYI Ilona et al.: *Magyar Büntetőjog- általános rész* [digitális kiadás], Budapest, Wolters Kluwer, 2017. (Harmadik rész, V. fejezet, 1.pont) https://mersz.hu/hivatkozas/wk83_174_p4/#wk83_174_p4 (letöltve: 2024.02.07.)

⁶ Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez* [online] In Jogtár, Budapest, Wolters Kluwer, 2023. <http://uj.jogtar.hu> (letöltve: 2024.02.17.)

⁷ 1978. Évi törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban „rég” vagy „korábbi Btk.”)

⁸ Molnár Gábor In: Kónya István (szerk.): *Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára* [online] In Jogkódex, Budapest, ORAC Kiadó, 2023. <https://jogkodex.hu/doc/7261216> (letöltve: 2024.02.17.)

⁹ Az új Btk. 396.§-ban.

¹⁰ Molnár Gábor Miklós: *Adócsalás a költségvetési csalásban*, Budapest, HVG-ORAC, 2011. 17.

¹¹ Molnár In: Kónya i.m.

költségvetés sérelmével jár.¹² Ebből adódóan az elhatárolás és minősítés kérdései is alapvetően megváltoztak. A költségvetési csalás tényállását kifejezetten egységteremtő cézzal hozták létre, ezért a korábbi halmazatképző elvek sem alkalmazhatóak már, tehát sem az érintett adónemek száma, sem az adóbevallási és megfizetési időszakok száma nem eredményezhet halmazatot,¹³ vagy adott esetben folytatólagos egységet sem. Mindez természetesen az elkövetői minőség kérdéseitől sem függetleníthető, ám ezt majd a későbbi fejezetekben kívánom kifejteni.

A költségvetési csalás törvényi tényállása három alapesetet határoz meg:

(i) Az első alapesetnek tekinthető a költségvetést vagy költségvetéseket károsító cselekmények általános elkövetési magatartásait meghatározó, a Btk. 396.§ (1)-(5) bekezdéseiben szabályozott eset.¹⁴ Ezen belül pedig három elkövetési magatartást is találhatunk.¹⁵

(ii) A második alapeset a jövedéki termékkel kapcsolatosan elkövetett költségvetési csalás elkövetési magatartásait foglalja magában:¹⁶ a jövedéki adóról szóló törvényben, valamint a felhatalmazáson alapuló jogszabályban megállapított feltétel hiányában vagy hatósági engedély nélkül jövedéki termék előállítás, megszerzése, tartása, forgalomba hozatala, vagy azzal kereskedés, és ezzel a költségvetésnek vagyoni hátrányt okozása. [Btk. 396.§ (6) bek.]

(iii) A harmadik alapeset a költségvetésekből származó pénzeszközök tárgyában fennálló egyes kötelezettségek teljesítésével kapcsolatosan elkövetett, önmagában vagyoni hátrányt nem okozó költségvetési csalás elkövetési magatartásait tartalmazza:¹⁷ költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatban előírt elszámolási, számadási, vagy az előírt tájékoztatási kötelezettségének nem vagy hiányos elégtétel, valótlan tartalmú nyilatkozatot tétel, vagy valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okirat felhasználása.¹⁸

II. Az elkövetői minőség és a halmazati kérdések összefüggései

A korábban már hivatkozottak alapján tehát a részesként elkövetett költségvetési csalási (rész)cselekmény, mint tényálláson kívüli magatartás nem vonható a tettesként elkövetett cselekménnyel törvényi egységbe,¹⁹ illetve ugyanazon elkövető tettesként és részesként megvalósított cselekményei nem alkotnak törvényi egységet.²⁰ A tetteség általános fogalma szerint ugyanis tettesek azok, akik fogalmilag bűncselekményt követnek el oly módon, hogy annak törvényi tényállásának elemei közé tartozó cselekményt valósítanak meg, és rendelkeznek a tetteséghez szükséges ismérvekkel. Az általános részesfogalom értelmében pedig részesek azok, akik egy szándékos bűncselekmény elkövetésében úgy vesznek részt szándékos és járulékos módon, hogy nem valósítanak meg a bűncselekmény objektív tényállási elemei közé tartozó cselekményt. Azaz Mészáros Ádám megfogalmazása szerint: „*a részesség valamely személy járulékos jellegű, törvényi tényálláson kívüli (azaz diszpozíció-szerű) és szándékos közreműködése egy szándékos bűncselekmény elkövetésében.*”²¹

A Btk. 396. §-ban foglalt bűncselekmény – előző fejezetben ismertetett – természetéből adódóan, pedig nem kifejezetten mondhatjuk magától értetődőnek, hogy mi tekinthető a törvényi tényállás elemei közé tartozó cselekménynek, a többi tetteséghez szükséges ismérv fennállásának kérdéséről nem is beszélve. Hiszen a tényálláson kívüliség meghatározása kiváltképp nehéz egy olyan bűncselekmény esetében, amelyben ugyanis több alapesettel, illetve fordulattal és több elkövetési magatartással is találkozhatunk. A törvényi tényállás a történeti tényállásra való „ráillesztését” pedig

---

¹² Schmidt Péter: *A költségvetési csalás jelenlegi minősítési, elhatárolási kérdései és bírói gyakorlata*, Büntetőjogi Szemle, 2017/2. szám 107.

¹³ Schmidt *i.m.* 106.

¹⁴ Uo. 104.

¹⁵ Belovics Ervin – POLT Péter (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*, [online] In Jogkódex, Budapest, ORAC Kiadó, 2023. <https://jogkodes.hu/doc/1832826#js1> (letöltve: 2024.02.21.)

¹⁶ Schmidt *i.m.* 104.

¹⁷ Uo.105.

¹⁸ Belovics – Polt *i.m.*

¹⁹lásd: EBH 2019.B.6

²⁰ BH 2017.12.388.

²¹ Mészáros 2007. 7.

csak tovább bonyolítja, hogy a költségvetési csalás összefoglalt bűncselekmény, azaz különös részi törvényi egység.

II.1. A bűncselekményi egység definíciója

Mielőtt rátérek, illetőleg visszatérek a tanulmány fókuszában álló jogi probléma elemzésére, szeretném még röviden bemutatni a bűncselekményegység és a bűnhalmazat fogalmi párosát. Véleményem szerint az egység, mint jogdogmatikai kategória jellegének – még ha nagy vonalakban is történő – megismerése is esszenciális az elkövetői minőség és a halmazati kérdések közti korreláció értelmezéséhez.

Az egység általános fogalmával sem a jelenlegi, sem a korábbi büntetőkódexeinkben nem találkozunk²², a törvényi definíció hiánya több tényezőre is visszavezethető, de véleményem szerint kifejezetten hangsúlyos a jogintézmény természete és rendeltetése. Érdekes lehet abból a megállapításból kiindulni, hogy a büntetőtörvények különös részében írt tényállások minden esetben a bűncselekményi egység körébe eső ismérveket tartalmazzák.²³ Így amennyiben a bűncselekmény fogalmi elemei megvalósulnak, egy bűncselekmény, tehát egység megállapításának van helye.²⁴ Az egység és a többség pedig olyannyira viszonylagos, egymástól elválaszthatatlan fogalmak, hogy egyik meghatározásával a contrario, a másikat is megkaphatjuk. E logika alapján az egység tulajdonképpen a halmazat kivételeként fogható fel²⁵, tehát a fogalmi párosból elegendő a bűnhalmazat törvényi definiálása, ez az egység kapcsán már szükségtelen. Hatályos büntetőtörvényünk ezt a következőképpen teszi meg: „Bűnhalmazat az, ha az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el.” [Btk. 6.§ (1)]

A bűncselekményi egység, jogirodalom által megkülönböztetett két formája a természetes és a törvényi egység.²⁶ A szakirodalmi álláspontok többsége osztja azt a nézetet, mely szerint természetes egységről akkor beszélhetünk, ha az adott jelenség az úgynevezett természetes szemlélet alapján is egy bűncselekményt valósít meg.²⁷ Magyarán, ha a laikus is egynek látja, illetve mindenki számára evidens, hogy egy bűncselekmény valósult meg.

Ezzel szemben a törvényi egység felismerése, illetőleg megállapítása már összetettebb feladat, mely abból adódik, hogy a jogalkotó belátása szerint, nem ritkán mesterségesen hoz létre egységi formákat²⁸ akkor, „amikor valamilyen okból eltérést lát szükségesnek a természetes felfogáshoz képest, vagyis egységként akarja értékelni azt is, ami a közfelfogás szerint már többséget alkotna.”²⁹ A törvényi egység így a jog, a törvény produktuma, ennek megfelelően a Btk. Általános, illetve Különös része határozza meg esetköreit, természetesen nem *expressis verbis*. Ezek pedig a következők: (i) folytatólagos egység; (ii) összetett bűncselekmény; (iii) összefoglalt bűncselekmény; (iv) sajátos esetek, amikor a több sértett sérelmére történő elkövetés egységnek minősül; (v) üzletszerűség; (vi) érték-egybefoglalás.³⁰ A felsoroltak közül dolgozatom tekintetében az összefoglaltbűncselekmény (*delictum complexum*) fogalma releváns.

---

²² Ambrus István: *A bűncselekményi egység és a bűnhalmazat*. In: HOLLÁN Miklós – BARABÁS A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex régi és újabb vitakérdései*, Budapest, MTA TK Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 54.

²³ Ambrus 2017. 54.

²⁴ Ambrus István: *A bűncselekményi egység egyes eljárásjogi vonatkozásai*, Acta Juridica Et Politica, 2012., 74.kötet, 14.

²⁵ Ambrus István: *Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés, új megközelítésben*, SZTE Állam-és Jogtudományi Kar Büntető Jogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék, Szeged, 2014. 23.

²⁶ Belovics Ervin: *Egység, többség, halmazat*. In: Polt Péter – Belovics Ervin – Gellér Balázs – Ambrus István (szerk.): *Ünnepi kötet Györgyi Kálmán 75. születésnapja alkalmából*, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2016. 53.

²⁷ Ambrus 2012. 15.

²⁸ Ambrus István: *A törvényi egység általános ismérveiről*, Publicationes Doctorandorum, I. évfolyam, 2011. 6.

²⁹ Ambrus 2014. 31.

³⁰ Csemáné – Gürgényi et al *i.m.*

II.2. Cselekményegységet képző szempontok és az összefoglalt bűncselekmény

Az összefoglalt bűncselekmény egységére igaz, hogy a jogalkotó külön-külön is bűncselekményként büntetendő részecselekményekből hozza őket létre, amennyiben valamilyen okból szükségesnek tartja,³¹ a törvényhozó itt a Btk. Különös Részi tényállásának szövegezésében juttatja kifejezésre, hogy az önállóan megvalósult cselekményeket a törvény alapján egységnek kell tekinteni.³² E törvényi egység kategória megállapítása szempontjából közömbös az egyes részecselekmények között eltelt idő, vagy az egységes akaratelhatározás is.³³ Az ilyen tényállások létrehozása ugyanis a büntetéskiszabás célszerűségi indokait szolgálja, azaz a halmazati büntetésnél súlyosabb büntetéskiszabás lehetőségének megteremtését.³⁴ Összefoglalt bűncselekménynek minősül tehát a költségvetési csalás bűntette,³⁵ hiszen a Btk. 396.§-nak törvényi tényállási elemeként szerepel az „egy vagy több költségvetésnek” okozott vagyoni hátrány.

Mindezt figyelembe véve látható, hogy az elkövetői magatartások – tettesi vagy részesi cselekményként történő – minősítést az nehezíti meg tulajdonképpen, hogy ugyanazon elkövető által, különböző elkövetési magatartásokkal megvalósított, ráadásul adott esetben időben sem feltétlenül közeli részecselekmények törvényi egységet alkotnak, ill. alkothatnak. Ezenfelül még természetesen a további, más bűncselekményi tényállásoktól való elhatárolást is szem előtt kell tartani. A többszörösen is összetett minősítés komplikált természetét és az ebből adódó téves minősítés eshetőségét kitűnően megfigyelhetjük a Kúria Bhar. II. 1.261/2019/3. számú ügyben³⁶ hozott ítéletében:

A Fővárosi Törvényszék a 2018. november 6. napján meghozott ítéletében³⁷ a X. rendű vádlottat bűnösnek mondta ki bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás bűntettében [396. § (1) bekezdés a) pont, (4) bekezdés a) pont], és bűnsegédként, folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétségében [Btk. 345. §].

Ellentétes irányú fellebbezések bejelentése okán másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2019. június 6. napján kihirdetett 1.Bf.77/2019/39. számú ítéletében az elsőfokú ítéletet a X. rendű vádlott vonatkozásában oly módon változtatta meg, hogy e vádlottal szemben az elsőfokú ítéletet a bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás bűntette és a bűnsegédként folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétsége tekintetében hatályon kívül helyezte, és az eljárást a vádlottal szemben – ítélt dolog miatt – megszüntette. A megszüntetés okaként azt jelölte meg, hogy az elsőfokú ítélet meghozatalát követően – 2019. április 15-én – a Pesti Központi Kerületi Bíróság 7.B.12.029/2016/36. számon jogerős ítéletet hozott, melyben a X. rendű vádlottat a Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott és a (3) bekezdés a) pontja szerint minősülő költségvetési csalás bűntette és más bűncselekmények miatt – halmazati büntetésül – 1 év börtönfokozatú szabadságvesztésre ítélte, melynek végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztette. Az ítéltábla úgy ítélte meg, hogy a törvényszék eljárási szabályt sértett akkor, amikor a Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt folyó, kisebb súlyú, de hasonló elkövetési magatartást tartalmazó ügyet nem egyesítette, mert ennek az lett a következménye, hogy az ugyanazon elkövetési időszakra eső, költségvetést károsító cselekményt ítélt dologként kellett figyelembe vennie az ítéltáblának, s ez eredményezte az eljárás megszüntetését.

Másodfellebbezés okán az ügy a Kúria elé került, amely megállapította, hogy jelen ügyben a másodfokon eljáró ítéltábla abszolút szabálysértése anyagi megalapozatlanságot eredményezett. A Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.77/2019/39. számú másodfokú határozatába átemelve a X. rendű vádlott korábbi ügyének, a Pesti Központi Kerületi Bíróság 7.B.12.029/2016/36. számú jogerős ítéletének tényállását, a Kúria érvelése szerint tévesen helyezkedett arra az álláspontra, hogy *"a vádlott, mint a gazdasági társaság ügyvezetője (korábbi ügyében) a jogerős tényállás értelmében az állami hitelgarancia fiktív számlázáson alapuló, megtévesztéssel való lehívásával okozott vagyoni hátrányt a*

³¹ Ambrus 2014. 162.

³² Elek Balázs: *A kétszeres eljárás tilalma és a cselekményegység a Kúria joggyakorlatában.* In: *Haladás és ellenállás*, Budapest ELTE Eötvös József Kiadó, 2021. 206.

³³ Karsai *i.m.*

³⁴ Ambrus 2014. 162.

³⁵ Ahogyan egyébként a Btk. 160.§ (2) bekezdés f) pontja szerinti több ember sérelmére elkövetett emberölés is.

³⁶ BH 2020.5.129.

³⁷ 24.B.1100/2013/280. számon kihirdetett ítélet

költségvetésnek, míg folyamatban lévő ügyben a gazdasági társaság korábbi ügyben is felhasznált azonos fiktív számláival nyújtott segítséget a befogadó gazdasági társaság által elkövetett, és ugyancsak költségvetést károsító bűncselekményhez. E két magatartás a költségvetési csalás törvényi konstrukciója okán nem állhat egymással halmazatban, ezért ítélt dolognak kell tekinteni. Jelen ügyben nem bír relevanciával, hogy a jogerős elítélésre tettesként, míg a jelen ügyben bűnsegédként került sor, mert az elkövetői alakzat, csak a folytatólagosan megvalósított cselekmények esetén jelent különböző cselekményt, míg az azonos időszakban, azonos számlák felhasználásával elkövetett költségvetést károsító bűncselekmények esetén ennek nincs jelentősége. A vádlott cselekményei csak alaki halmazatban állhatnak egymással, ezért kizárt két külön büntetőeljárásban való elbírálása még akkor is, ha csak az okozott vagyoni hátrány töredéke került jogerősen elbírálásra. Ha a két megemelt vád egy eljárásban került volna elbírálásra, a vádlott akkor is egy költségvetési csalásban és egy okirattal visszaélésben került volna elmarasztalásra".

A Fővárosi Ítéltábla tehát úgy vélte, hogy a két ügyben elbírált magatartások egy törvényi egységbe tartoznak. Habár a Kúria határozatában nem találunk erre való utalást, említést érdemel, hogy a 6/2009. számú büntető jogegységi határozatban kifejtettek alapján a természetes vagy törvényi egység, mint egy rendbeli bűncselekmény különböző részselekményeit egy eljárásban kell elbírálni. Ha pedig erre valamilyen okból mégsem kerül sor, akkor az utóbb ismertté vált részselekmények elbírálását a res iudicata kizárja. Az ítéltábla tehát ezen logikát követve helyezte hatályon kívül az elsőfokon eljáró Fővárosi Törvényszék határozatát ítélt dolog miatt, hiszen amennyiben jelen esettől eltérően az elkövető cselekményei valóban egy bűncselekményegység körébe tartoztak volna, akkor a törvényszék ítélete a kétszeres eljárás tilalmával sem lett volna összeegyeztethető.³⁸ A kétszeres eljárás alá vonás és kétszeres elítélés tilalmáról az Alaptörvény is kifejezetten rendelkezik,³⁹ a XXVIII. cikk (6) bekezdése értelmében tehát senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték. Így alapvetően az ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanazért a cselekményért ugyanaz a személy – már egyszer felmentett – másodszor is büntetőjogi felelősségre vonható legyen, vagy a már egyszer elítélt ugyanazért a cselekményért másodszor is megbüntethető legyen.⁴⁰

Az ítéltábla ugyanis nem volt figyelemmel arra a Kúria által legutóbb a 6. számú Büntető Elvi Döntésben⁴¹ kimondottakra, miszerint a részesként elkövetett költségvetési csalási cselekmény mint tényálláson kívüli magatartás nem vonható a tettesként elkövetett cselekménnyel törvényi egységbe. A részesi magatartások is csak akkor alkotnak törvényi egységet, ha azonos tettes cselekményeihez kapcsolódnak; ha a részes különböző tettesek által elkövetett alapcselekményhez fűződően követte el a költségvetési csalást, a részesi cselekmények rendbelisége a tettesi alapcselekményhez igazodik. Ezért a vádlott terhére értékelt, bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntetettét megvalósító részselekmények nem alkothatnak a Pesti Központi Kerületi Bíróság ítéletével elbírált, tettesként elkövetett költségvetési csalás részselekményével törvényi egységet. Így mindazon részselekmények, amelyekkel a X. rendű vádlott társainak a C. C. Kft. nevében elkövetett, költségvetési csalás büntetettéhez nyújtott bűnsegélyt, önállóan, a tettesként elkövetett cselekménytől elkülönülten bírálendő el. Ezért az ítéltábla törvénytörően helyezte hatályon kívül és szüntette meg az eljárást a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 567. § (1) bekezdés b) pontja alapján res iudicata miatt⁴² azon cselekmények esetében, melyeket a X. rendű vádlott követett el.

Ezen ügy jól mutatja, hogy a költségvetési csalás tényállásának természete miként „terelheti” téves irányba a bíróságot, emellett rávilágít az ugyanazon elkövető által tettesként és részesként megvalósított cselekmények elhatárolásának fontosságára, illetőleg nehézségére is. Vitán felül áll, hogy a bűnrészesség tényálláson kívüli magatartás,⁴³ mindazonáltal a fentebb már írtak alapján önmagában

³⁸ Ambrus István: *A ne bis in idem elve a legújabb európai joggyakorlatban, kitekintéssel a principium érvényesülésére különböző jogterületek találkozása esetében*, Európai Tükör 2019/3. szám 122.

³⁹ Egyébként a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló Egyezmény 54. cikkében és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkében is megjelenik.

⁴⁰ Elek *i.m.* 203.

⁴¹ EBH 2019.B.6

⁴² A Be. 4.§ (3) bekezdése értelmében büntetőeljárás nem indítható, illetve a megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, ha az elkövető cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a rendkívüli jogorvoslati eljárások és egyes különleges eljárások esetét.

⁴³ BH 2015.7.178.

az objektív tényállási elemek megvalósulásának vizsgálata nem feltétlenül elegendő az elkövetői minőség helyes beazonosításához. Úgy gondolom, hogy e körben a részesség legalapvetőbb tulajdonsága, a járulékoság vizsgálata a kulcs annak meghatározásában, hogy ugyanazon elkövető esetében tettesi, vagy részesi-e az adott (rész)cselekmény, s ennek függvényében beilleszthető-e a törvényi egység keretébe vagy sem.

II.3. Az elkövetői minőség

Költségvetési csalás esetében a különböző elkövetői minőségek közötti differenciálás problémáját véleményem szerint két irányból is szükséges lehet megközelíteni. Vizsgálhatjuk egyrészt azt, hogy egyazon elkövető két különböző cselekménye egy különös részi tényállásába illeszkedik-e, azaz a már megállapítottan tettesi költségvetési csalási cselekményhez képest a másik cselekmény szintén tettesként elkövetettnek minősülve, azzal egy törvényi egységet alkot; vagy egy másik elkövető tettesi alapcselekményéhez kapcsolódik-e járulékos jelleggel bűnrészesként vagy társtettesként. Másrészt pedig abból is kiindulhatunk, hogy két elkövető cselekményei egymáshoz viszonyítva részesi és tettesi, vagy tettesi és társtettesi viszonyban vannak-e.

Előbbinél tulajdonképpen arról van szó, hogy pusztán a tényállási elemek megvalósulásának elemzésével nem állapítható meg kétséget kizáróan – a már említett okokból – hogy az adott (rész)cselekmény a törvényi tényálláson kívüli magatartás vagy sem, ezért a járulékoság kérdésének vizsgálata szolgál segítségül. Először is annak eldöntésében, hogy a cselekmény a törvényi egység keretébe vonható-e, másodsor pedig, amennyiben az előző kérdésre nemleges válasz született, a járulékos elkövetői alakzatok közötti elhatárolásban.

Utóbbi esetében viszont nem merül fel annak lehetősége, hogy az adott cselekmény esetlegesen az egyik elkövető önálló tettesi bűncselekményegységének részecselekménye, hanem csak abban kell állást foglalni, hogy az egyik elkövető cselekménye, mely járulékos felelősségi formában viszonyul a másik elkövetőjéhez képest.

II. 4. Járulékoság

A modern magyar büntetőjogban általánosan elfogadottnak tekinthető, hogy a járulékoság alatt az egyedüli tetteségen kívüli elkövetői alakzatok azon sajátosságát kell érteni, hogy nem keletkeztenek önálló büntetőjogi felelősséget, hanem fennállásukhoz megfelelő alapcselekmény szükséges. Ilyen értelemben járulékos elkövetői alakzat a – bűnrészességen belül – a felbujtás és a bűnsegély, valamint a társtettség,⁴⁴ és ide sorolható még közvetett tettség is.

A részesség tehát járulékos felelősségi forma, ugyanis a részesi alakzatok megvalósulásához megfelelő tettesi alapcselekmény szükséges. E tettesi alapcselekménnyel szemben alapvetően azt a követelményt kell támasztani, hogy legalább kísérleti szakig juttatott szándékos bűncselekménynek minősüljön. Ezen túl azonban nem szükséges az, hogy a tettes és a részes cselekménye szükségképpen azonos törvényi tényállás alá tartozzon, azaz nincs akadálya annak, hogy a tettes és a részes eltérő bűncselekmény miatt tartozzon felelősséggel, például a tettes mennyiségi túllépése esetén. Ezzel szemben a társtettesi elkövetői alakzathoz az szükséges, hogy a társtettesek cselekménye azonos alaptényállás alá illeszkedjen.⁴⁵

A bűnrészesség járulékoságát, illetve annak elvi alapjait és tipizálásának módszereit vagy akár a részesek büntetésének szabályait⁴⁶ érintő elméletek önmagukban is képezhetnék egy tanulmány

---

⁴⁴ Mészáros 2007. 11.

⁴⁵ Mészáros Ádám: *A személyes tulajdonságok tana a magyar büntetőjogban*, Jogelméleti Szemle, 2005/4. szám

⁴⁶ lásd pl.: MÉSZÁROS Ádám: *A részesség járulékoságának és a részesek büntetésének törvényi szabályozásáról de lege ferenda*, Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/4. szám, 28-33.

tárgyát, így ezekkel e kutatás keretében mélyrehatóbban nem tudok foglalkozni, ugyanis az jócskán túlfeszítené a jelen dolgozat korlátait. A továbbiakban tehát szeretnék a költségvetési csalás bűncselekményénél tipikusan előforduló, az elkövetői alakzatokkal kapcsolatos elhatárolási kérdésekre fókuszálni.

II.4.1. Társtetteség

A járulékoság tekintetében érdemes megvizsgálni a társtettesi és a részesi minőség elhatárolását is. A két elkövetői minőség járulékosága között a különbség abban ragadható meg, hogy míg a felbujtó vagy bűnsegéd részesi felelőssége alá van rendelve a tettesi alapcselekménynek, addig a társtettes tettesi felelőssége független a másik elkövető tettesi alapcselekményétől, mivel ez utóbbi megfelelő tettesi alapcselekménye hiányában is tettesként tartozik felelősséggel. Azaz amíg a társtettes cselekményének büntetendősége független a többi társtettesétől, addig a részesek cselekményük büntetendőségét a tettesi alapcselekményből nyerik.⁴⁷ Társtettesi alakzat megállapítására csak abban az esetben van lehetőség, ha mindkét személy legalább részben megvalósított törvényi tényállási elemet.⁴⁸

Így például tényállásszerű magatartást tanúsított és társtettese a költségvetési csalás büntettének a kft. Ügyvezetője – a IV. rendű terhelt –, aki a cégcsoport vezetőjével – az I. r. terhelttel – egyetértésben pályázatok benyújtásával vissza nem térítendő támogatások igénylése érdekében a pályázatok lebonyolítóját megtévesztve új gépsor megrendeléséről szóló, ám valótlan tartalmú szerződést a korlátolt felelősségű gazdasági társaság ügyvezetőjeként aláírta, majd a nem létező adásvétel folytán nem létező új gép üzembe helyezéséről szóló valótlan tartalmú jegyzőkönyvet tanúként is aláírta.⁴⁹ Mindezek eredményeképpen pedig a cégcsoport jogtalanul 189 584 706 forint támogatáshoz jutott, mellyel részben az Európai Unió, részben pedig Magyarország költségvetésében vagyoni hátrányt okozott.⁵⁰ A költségvetési csalás elkövetési magatartása más tévedésbe ejtése, tévedésben tartása, valótlan tartalmú nyilatkozat tétele vagy a valós tény elhallgatása.⁵¹ Jelen esetben más a pályázat lebonyolítóját kell érteni, míg a vagyoni hátrány – a támogatási összeg kifizetésével – a két költségvetésben keletkezett. A IV. r. vádlott tehát objektív tényállási eleme(ke)t valósított meg, és társtettesi minőségre tett szert azzal, hogy a pályázat lebonyolítóját maga is tévedésbe ejtette, midőn aláírta a valótlan tartalmú adásvételi szerződést, és ún. ügyleti tanúként aláírta a valótlan tartalmú jegyzőkönyvet is.

Itt szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy ugyan a költségvetési csalás első alapesetének alanya általános, azaz a költségvetésből származó pénzeszközök, befizetések, illetve az azokhoz kapcsolható kedvezmények vonatkozásában felsorolt elkövetési magatartásokat bárki elkövetheti, azonban a tipikus elkövetők – tettesként – a gazdálkodó szervezetek vezető tisztségviselői, vagy adott esetben képviselőre jogosított tagjai.⁵²

---

⁴⁷ Mészáros 2007. 11.

⁴⁸ Legfőbb Ügyészség Kiemelt, Korrupciós és Szervezett Bűnözés Elleni Ügyek Főosztályának KSB. 1357/2017/19. számú állásfoglalása

⁴⁹ A cégcsoport egyébként nem vásárolt új gépeket, hanem már meglévő gépeit tüntette fel újonnan vásároltként.

⁵⁰ BH 2019.242

⁵¹ Btk. 396.§ 1) bekezdés a) pontja

⁵² Belovics – Polt *i.m.*

II.4.2. A „stróman” felelőssége és a közvetett tettes

Az ítélkezési gyakorlat következetesnek tekinthető abban, hogy a költségvetési csalás alanya tettesként csak olyan személy lehet, akit költségvetésbe történő befizetési kötelezettség terhel. Ebből következően annak megítélése során, hogy ki a tettese a költségvetési csalásnak (korábban adócsalásnak), a befizetési kötelezettséget előíró jogi normák rendelkezéseit kell figyelembe venni.⁵³ Ám a gyakorlatban közel sem mindig ilyen egyértelműek a körülmények. Elmondhatjuk, hogy egy gazdasági társaság adóbevallásának benyújtására, az adófizetéssel kapcsolatos jognyilatkozatok megtételére alapvetően az ügyvezető köteles,⁵⁴ mindazonáltal a valóságban sajnos nem ritka az az eset, amikor is a gazdasági társaság ügyvezetését névleg egy úgynevezett „stróman”-ra ruházzák, de a társaságot ténylegesen a mögötte álló személy irányítja⁵⁵ a cég tevékenységében semmilyen szerepet nem vállaló – nem ritkán erre alkalmatlan – bejegyzett ügyvezető felhasználásával.⁵⁶ Ilyenkor a fentebb írt, a költségvetési csalás tettesével kapcsolatos kritériumból adódóan okkal merül fel a kérdés: milyen módon és milyen alapon lehetséges a tényleges elkövető felelősségre vonása.

Mészáros Ádám monográfiájában⁵⁷ nem megszokott módon, a polgári jog fogalomtárából ismerős *mögöttes felelősség* definíciójából kiindulva, illetőleg azt a büntető jogdogmatika rendszerébe – a megfelelő változásokkal – átültetve vizsgálta a büntetőjog „hasonló” felelősségi formáit. Megállapítása szerint, az ún. mögöttes büntetőjogi felelősség esetében az alapcselekmény elkövetője nem büntethető, helyette egy másik személy fogja viselni a büntetőjogi felelősséget. Ilyen a közvetett tettesesség, ahol is felhasznált személy fő szabály szerint nem valósít meg bűncselekményt, ezért nem tartozik büntetőjogi felelősséggel, azonban az általa megvalósított büntetendő cselekményért a közvetett tettes lesz a felelős.⁵⁸

Közvetett tettesesség esetén az a személy, aki a büntetendő cselekmény törvényi tényállását jogellenesen megvalósítja, bűnössége hiányában – hiszen vagy hiányzik a büntethetőségéhez szükséges megfelelő életkora, a beszámítási képessége, vagy tévedésben van – nem tartozik büntetőjogi felelősséggel. Az a személy pedig, akinél a bűnösség feltételei adottak, a törvényi tényállás alá tartozó cselekményt nem valósít meg, hanem azon kívüli, egyébként jogellenes, magatartásával működik abban közre. Így tehát a felhasznált személy magatartása tényállásszerű és jogellenes, a közvetett tettesé pedig jogellenes és bűnös. A bűncselekmény fogalmi elemei így módon oszlanak meg közöttük.⁵⁹ Ezen gondolatmenet különösen jó magyarázatként szolgál a költségvetési csalás elkövetőinek, illetve a stróman mögött álló személy büntetőjogi felelősségének megállapítása tekintetében. Ugyanis – ahogyan ezt már fentebb is írtam – a költségvetési csalást szoros értelemben vett, azaz közvetlen tettesként az követheti el, aki az adóhatóságnak bevallani köteles az adókötelezettség szempontjából jelentős tényeket, így tehát gondoskodnia kell az adóbevallás elkészüléséről és benyújtásáról.⁶⁰ Mindazonáltal a Kúria már több döntésében is rámutatott arra, hogy e bűncselekményt más elkövetői minőségben, így közvetett tettesként, bűnsegédként, felbújtóként olyan személy is elkövetheti, akinek nincs jogi kötelezettsége az adóügyi szempontból releváns tényekre vonatkozó nyilatkozattételre.⁶¹

Nem eredményezi tehát a költségvetési csalás elkövetőjének büntetlenségét, ha az egyébként adókötelezettséget keletkeztető gazdasági tevékenységét már eleve saját személyét a hatóságok előtt rejtve tartva, teljes mértékben a jog keretein kívül, olyan módon végzi, hogy személyében az adójogi kötelezettségek közvetlen alanyává azért nem is válhat, mert az azt keletkeztető pozíciót formálisan

⁵³ Belovics – Polt *i.m.*

⁵⁴ pl. Bfv.I.964/2021/6. sz.

⁵⁵ lásd pl. Bfv. III. 677/2021/9.

⁵⁶ Steiner Gábor: *Költségvetési csalás és áfacsalás a gyakorlatban – Adólevonási jog, számlagyárak, körhinta csalások* –, Budapest, ORAC Kiadó, 2023. 276.

⁵⁷ Mészáros Ádám: *A bűncselekmény fogalmának alapkérdései. A bűncselekmény fogalma és csoportosítása a magyar büntetőjogban*, Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2020.

⁵⁸ Mészáros 2020. 152.

⁵⁹ Uo. 153.

⁶⁰ Steiner *i.m.* 276.

⁶¹ lásd pl. BH 2013.200.,

más, az adott cégnél tényleges gazdasági tevékenységet nem végző személy tölti be. Ilyen esetben közvetett tettesi elkövetés⁶² állapítható meg.⁶³ Következetesnek mondható a bírói gyakorlat abban, hogy közvetett tettség állapítható meg a költségvetési csalás büntetvényénél, ha az elkövető más, a tévedése miatt nem büntethető személyt⁶⁴ – azaz a strómant⁶⁵ – mint eszközt használ fel a bűncselekmény elkövetéséhez.⁶⁶ Így amikor az irányadó tényállás alapján az rögzíthető, hogy az adóbevallás készítője – a 2. sz. ügyvezető – valamint a támogatást igénylő tanú tévedésben volt a tekintetben, hogy a támogatás alapjául szolgáló számlák, a könyvelési adatok helyesek, valóságosak, hiánytalanok – és ennek tudatában, tette meg az adóhatóság felé az áfa bevallására vonatkozó valótlan tartalmú nyilatkozatot, illetve igényelte a támogatást – az általa tévedésben megvalósított költségvetési csalásért ő nem, hanem a tévedés okozója, az I. rendű terhelt és 1. sz. ügyvezető mint közvetett tettes tartozik felelősséggel.⁶⁷ Megjegyzendő, hogy amennyiben az ügyvezető és a tanú tudott volna az I. rendű terhelt ügyvezetése alatti valótlan tartalmú szerződéskötésről, és a fiktív számlák befogadásáról, úgy sem lenne vitatható az I. rendű terhelt bűnössége az elbírált cselekményekben, ez esetben ugyanis a cselekmény elkövetésekor ügyvezetőként tevékenykedő személy által véghezvitt költségvetési csalásért bűnsegédként tartozna felelősséggel.⁶⁸

Láthatjuk tehát, hogy az ún. stróman tudattartama a meghatározó a mögöttes büntetőjogi felelősséggel bíró személy tekintetében a közvetett tettesi és részesi minőség elhatárolásában, ezzel összhangban pedig saját szempontjából a felmentés vagy a tettség között. Az adott történeti tényállásban rögzített tudati tények értékelése és annak megítélése, hogy a stróman tudata valójában mennyiben fogja át saját magatartásának jellegét és tisztában van-e cselekményének társadalomra veszélyességével egy igen összetett feladat, mely szintén számtalan elméleti és gyakorlati kérdést vet fel. Mindenesetre bizonyosan rögzíthető, hogy a joggyakorlat a stróman büntethetősége vonatkozásában kiemelt figyelmet fordít annak vizsgálatára, hogy felmerülnek-e olyan tények vagy körülmények, melyek kétségbe vonhatják a felhasznált személy „tudatlanságát”, azaz tévedését.

Így abban az esetben például, amikor a bejegyzett ügyvezető – tehát a stróman – amellet, hogy mindenben egy másik személy kérése és irányítása alapján jár el, a cég tevékenységéről tudomást szerez, és abban az üzleti tárgyalásokon való megjelenésével, okiratok aláírásával szerepet vállal annyira, hogy nem állítható, teljes tévedésben lett volna a cég tevékenységét illetően, őt mint ügyvezetőt fogja terhelni a felelősség azért, hogy a cég adóbevallása a valóságnak megfelelő adatokat tartalmazzon. Ezen kötelezettsége alól tehát már nem mentesíti az sem, hogy a cég tevékenységét egyébként az ő hozzájárulásával egy másik személy irányítja.⁶⁹ E tekintetben fontos kiemelni, hogy önmagában a cég működésében való részvétel még nem alapozza meg a büntetőjogi felelősséget, ahhoz ugyanis a bejegyzett ügyvezető tudatának át kell fognia az adókötelezettség szempontjából jelentős tények, a könyvelési adatok valótlanosságát is. Legalábbis az ügy körülményeiből okkal lehet arra a következtetésre jutni, hogy a strómannak – a bejegyzett ügyvezetőnek – tudomást kellett szereznie a gazdasági társaság adókötelezettségét érintő jogsértő cselekményekről. Ennek megfelelően járt el a bíróság akkor, amikor kimondta, hogy a vádlottnak, aki tudomással bírt az érintett Kft. gabonabeszerzéseiről, azt is látnia kellett, hogy néhány esetben nagyobb mennyiségű gabona eladása történt ugyanazon a napon, mint amennyi vételére került sor úgy – hogy a vádlott által is ismertén –, a Kft. nem rendelkezett gabona tárolására alkalmas létesítménnyel. Ebből adódóan a vádlottnak, a strómannak, mindenképp tudnia kellett a beszerzések és a számlák fiktív jellegéről.⁷⁰

⁶² Amennyiben pedig az irányadó tényállás alapján ez nem állapítható meg, akkor az ilyen elkövető a kétségtelenül megvalósult tettesi alapcselekményhez kapcsolódóan részesi elkövetésért felel.

⁶³ BH 2024.1.7

⁶⁴ Btk. 20.§

⁶⁵ Layman, Brother (DEÁK Dániel – TÓTH Mihály szaklektorok): *Az offshore halála*, Budapest, HVG Kiadó, 2010. 482.

⁶⁶ Steiner *i.m.* 276.

⁶⁷ lásd pl.: BH 2010.114.

⁶⁸ Bfv.823/2021/8.

⁶⁹ Steiner *i.m.* 277., lásd még pl.: Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.127/2017/7.

⁷⁰ BH 2017.139.

Összegzés

Jelen tanulmányban a teljesség igénye nélkül tekintetem át az elkövetőkkel kapcsolatos elméletek, a büntetőjogi felelősségre vonás alapjául szolgáló, a költségvetési csalás bűncselekményéhez köthető – véleményem szerint – sarkalatosnak tekinthető elvi tételeit. Az utolsó fejezet elnevezése szándékoltnak nem „Konklúziók” lett, ugyanis egy ilyen komplex és szerteágazó kérdéskör esetében – amely egészen a büntető anyagi jogi alapfogalmaktól, a költségvetési csalás tényállási sajátosságain keresztül az eljárásjogi következményekig terjed – egyetlen tanulmány inkább csak a legfőbb pontok áttekintésére és a napjainkban is aktuális témakör jelentőségének érzékeltetésére ad lehetőséget.

Dolgozatom zárásaként pedig szeretném felidézni Ambrus István, a Mészáros Ádám emlékére készült kötetben megjelent írásának záró sorait;

„A büntető jogtudomány alapvetően hagyományörző természetű. Ennek ellenére Mészáros Ádám mindig el mert és el is tudott rugaszkodni a konvencionális megoldásoktól, ami véleményem szerint jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a büntetőjog legnehezebb kérdései kapcsán – mint az elkövetők témaköre, vagy akár maga a bűncselekmény tana – eredeti és maradandó műveket alkotott. A korábbi megállapításokat ugyanakkor sosem tekintette kőbe vésettnek, a büntetőjogi gondolkodást mindig önmagát is újra és újra felülvizsgálni képes tevékenységnek tartotta. Emlékének is adózunk, amikor a büntetőjog-dogmatikát nem korlátozzuk a korábbi korokban rögzített elvi tételek ismételtetésére, hanem azt mindenkor újragondoljuk az élet változásai és a tudományos diskurzus alakulása tükrében.”⁷¹

Ezen szellemiséget követve próbáltam meg tanulmányommal tisztelegni Mészáros Ádám életműve előtt. Munkám során igyekeztem a hazai büntetőjog-tudomány által kimunkált elvi tételek alapulvételével megvizsgálni a költségvetési csalással kapcsolatban a joggyakorlatban felmerülő kérdések dogmatikai aspektusait, illetőleg igyekeztem rámutatni az elkövetői minőség és a halmazati minősítés közötti összefüggésekre és azok természetére.

---

⁷¹ Ambrus István – Köhalmi László (szerk.): *Mészáros Ádám emlékére*, Budapest, Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, 2022.

Irodalomjegyzék

1. AMBRUS István – KÖHALMI László (szerk.): Mészáros Ádám emlékére, Budapest, Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, 2022.
2. AMBRUS István: *A bűncselekményi egység egyes eljárásjogi vonatkozásai*, Acta Juridica Et Politica, 2012., 74.kötet
3. AMBRUS István: *A bűncselekményi egység és a bűnhalmazat*. In: HOLLÁN Miklós – BARABÁS A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex régi és újabb vitakérdései*, Budapest, MTA TK Országos Kriminológiai Intézet, 2017.
4. AMBRUS István: *A ne bis in idem elve a legújabb európai joggyakorlatban, kitekintéssel a princípium érvényesülésére különböző jogterületek találkozására esetében*, Európai Tükör 2019/3. szám
5. AMBRUS István: *A törvényi egység általános ismérveiről*, Publicationes Doctorandorum, I. évfolyam, 2011.
6. AMBRUS István: *Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés, új megközelítésben*, SZTE Állam-és Jogtudományi Kar Büntető Jogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék, Szeged, 2014.
7. BELOVICS Ervin – POLT Péter (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*, [online] In Jogkódex, Budapest, ORAC Kiadó, 2023. <https://jogkodex.hu/doc/1832826#js1> (letöltve: 2024.02.21.)
8. BELOVICS Ervin: *Egység, többség, halmazat*. In: POLT Péter – BELOVICS Ervin – GELLÉR Balázs – AMBRUS István (szerk.): *Ünnepi kötet Györgyi Kálmán 75. születésnapja alkalmából*, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2016.
9. CSEMÁNE Váradi Erika – GÖRGÉNYI Ilona et al.: *Magyar Büntetőjog- általános rész* [digitális kiadás], Budapest, Wolters Kluwer, 2017. (Harmadik rész, V. fejezet, 1.pont) https://mersz.hu/hivatkozas/wk83_174_p4/#wk83_174_p4 (letöltve: 2024.02.07.)
10. ELEK Balázs: *A kétszeres eljárás tilalma és a cselekményegység a Kúria joggyakorlatában*. In: *Haladás és ellenállás*, Budapest ELTE Eötvös József Kiadó, 2021.
11. KARSAI Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez* [online] In Jogtár, Budapest, Wolters Kluwer, 2023. <http://uj.jogtar.hu> (letöltve: 2024.02.17.)
12. KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára* [online] IN Jogkódex, Budapest, ORAC Kiadó, 2023. <https://jogkodex.hu/doc/1832826> (letöltve: 2024.02.17.)
13. LAYMAN, Brother (DEÁK Dániel – TÓTH Mihály szaklektorok): *Az offshore halála*, Budapest, HVG Kiadó, 2010. 482.
14. MÉSZÁROS Ádám: *A bűncselekmény fogalmának alapkérdései. A bűncselekmény fogalma és csoportosítása a magyar büntetőjogban*, Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2020.
15. MÉSZÁROS Ádám: *A részesség járulékoságának és a részeselek bűntetésének törvényi szabályozásáról de lege ferenda*, Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/4. szám, 28-33.
16. MÉSZÁROS Ádám: *A személyes tulajdonságok tana a magyar büntetőjogban*, Jogelméleti Szemle, 2005/4. szám
17. MÉSZÁROS, Ádám: *A tettesség – részesség tanának elméleti és gyakorlati kérdései*, Doktori értekezés tézisei, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2007.
18. MOLNÁR Gábor Miklós: *Adócsalás a költségvetési csalásban*, Budapest, HVG-ORAC, 2011.
19. SCHMIDT Péter: *A költségvetési csalás jelenlegi minősítési, elhatárolási kérdései és bírói gyakorlata*, Büntetőjogi Szemle, 2017/2. szám

20. STEINER Gábor: Költségvetési csalás és áfacsalás a gyakorlatban – Adólevonási jog, számlagyárak, körhintacsálások –, Budapest, ORAC Kiadó, 2023.

Jogforrások

1. Magyarország Alaptörvénye
2. 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (rég. Btk.)
3. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
4. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
5. EBH 2019.B.6.
6. BH 2013.200.
7. BH 2015.7.178.
8. BH 2017.12.388.
9. BH 2019.242
10. BH 2020.5.129.
11. BH 2024.1.7
12. Bfv. I.964/2021/6.
13. Bfv. 823/2021/8.
14. Bfv. III. 677/2021/9.
15. Bfv.66/2021/8.